

УДК 159.09.07

doi: 10.15330/ps.8.1.150-156

Целюк ТетянаСхідноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
tanyatseluk@gmail.com**ОПИТУВАЛЬНИК «БАГАТОВИМІРНА ШКАЛА ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ»
П. ГЕВІТТА ТА Г. ФЛЕТТА: ПРОЦЕС ТА РЕЗУЛЬТАТИ АДАПТАЦІЇ**

У статті здійснено ґрунтовний огляд наукових джерел, який відтворює основні теоретичні уявлення про перфекціонізм у зарубіжній психології, починаючи з перших теоретичних напрацювань М. Hollender та W. Missildine і закінчуючи сучасними дослідженнями описаного феномену. Розглянуто дві основні моделі перфекціонізму: одновимірну та багатовимірну (американська, канадська та британська версії). Зосереджено увагу на багатовимірній канадській моделі перфекціонізму G. Flett та P. Hewitt, у рамках якої перфекціонізм набуває трьох різних форм: «я-орієнтований» перфекціонізм (self-oriented perfectionism), перфекціонізм, орієнтований на інших (socially oriented perfectionism) і «соціально-приписуваний» перфекціонізм (socially pre-scripted perfectionism). Крім зарубіжних підходів, розглянуто погляди українських та російських психологів на досліджуваний феномен. У роботі здійснено опис історії розробки оригінального варіанту методики «Багатовимірна шкала перфекціонізму». Представлено процес та результати адаптації україномовного варіанту даного тесту (здійснення адаптованого перекладу, формування вибірки, проведення тестування респондентів, обробка отриманих даних), а також перевірку основних психодіагностичних критеріїв методики, таких як надійність, валідність та дискримінативність за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення для психологічних досліджень. Здійснено прогнозування щодо майбутніх досліджень у цій сфері.

Ключові слова: перфекціонізм, адаптація, валідність, надійність, психодіагностика.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку психологічної науки та практики в Україні пов'язаний із ситуацією, коли більшість використовуваних практичними психологами методик і тестів є іншомовними або такими, що неадаптовані для української вибірки. Також варто зазначити, що відсутні нормативні дані, які можна отримати в результаті процедури стандартизації на великих репрезентативних вибірках. У зв'язку з вище наведеними обставинами використання неадаптованого психологічного інструментарію в роботі психолога є проблематичним та неефективним.

Багато зарубіжних методик, які вимірюють різноманітні аспекти особистості, взагалі не доступні українським спеціалістам. Тому нами було поставлено за мету адаптувати українською мовою тест «Multidimensional Perfectionism Scale» канадських вчених P. Hewitt & G. Flett і зробити його доступним для використання вітчизняними психологами в будь-якій сфері. У дослідженні, отже, було здійснено адаптацію методики та перевірку основних психодіагностичних критеріїв зазначеного тесту [12].

Аналіз останніх досліджень. Упродовж багатьох епох ідея прагнення до досконалості була одним із рушійних мотивів і регулятивних принципів у житті людини й суспільства, уявлення про ідеал формували фундамент світогляду та самосвідомості особистості, задавали її місце і роль у соціумі, історичному процесі, у природі та світобудові в цілому, визначали вектор її розвитку.

Перші чіткі визначення поняття «перфекціонізм» були сформульовані саме в роботах представників психоаналізу – М. Hollender (1965) і W. Missildine (1963). Проте для психоаналітично зорієнтованих авторів не характерний вибір перфекціонізму в якості безпосереднього предмета дослідження, адже вони тлумачили цей феномен у більш розлогому контексті питань структурної та динамічної організації особистості, надаючи багатий теоретичний матеріал для розуміння суті, генези й механізмів деструктивності перфекціонізму [13].

Назагал огляд робіт психоаналітичного спрямування дає змогу зробити висновок про те, що перфекціонізм, який розуміється як прояв нарцисичної організації особистості, як захист від переживання токсичного сорому і як спроба відповідати нереалістичним

вимогам суворого Супер-его, невіддільний, на думку цих дослідників, від деструктивності. Означений феномен пронизує всі сфери життєдіяльності особистості й проявляється в порушеннях самоідентичності, викривленнях об'єктних репрезентацій, у негативістському ворожому ставленні до самого себе і до навколишніх людей, інтенсивних емоційних переживаннях, порушеннях когнітивного функціонування та афективної регуляції [2].

Згідно з визначенням психологів, розробників шкали MPS, Р. Hewitt & G. Flett, перфекціонізм – це прагнення бути досконалим, бездоганим у всьому. Спочатку дана проблема досліджувалася як така, що пов'язана з проблемою обдарованості, й цікавила вчених у зв'язку з вивченням психологічних труднощів обдарованих людей, особливо дітей та підлітків [12].

Окремі західні вчені (D. Burns, R. Frost, A. Pacht, S. Blatt) схильні акцентувати увагу на негативних проявах перфекціонізму, таких як труднощі у спілкуванні, проблеми з ухваленням рішень, повільність, трудоголізм, надмірна самокритичність, тривожність, нав'язливі сумніви й побоювання (D. Burns, A. Pacht). Інші психологи присвячували свої дослідження вивченню позитивних аспектів цього явища, зокрема так званої моральної обдарованості перфекціоністів (К. Debrovski, Т. Piechovsky). У сучасних працях враховуються як негативні, так і позитивні аспекти даного явища (S. Peters, Р. Hewitt & G. Flett) [6; 9; 12].

На сьогодні проводиться дедалі більше досліджень, метою яких є пошук методик і прийомів психокорекційної роботи, спрямованих не на те, щоб «вилікувати» від перфекціонізму, а на те, щоб допомогти людям, котрі прагнуть до досконалості, адаптуватися у соціумі й повною мірою реалізувати свій потенціал (В. Kerr, S. Peters) [4]. Ґрунтуючись на результатах клінічних спостережень і використавши напрацювання попередників, Р. Hewitt & G. Flett описали три складові перфекціонізму: перфекціонізм, орієнтований на себе; перфекціонізм, орієнтований на інших; соціально-приписуваний перфекціонізм [8].

Високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на себе, передбачає наявність надзвичайно високих стандартів, встановлених людиною для самої себе. Дана складова перфекціонізму пов'язана з цілеспрямованістю, тенденцією ставити перед собою довгострокові цілі й зосереджуватися на них. Високий рівень перфекціонізму, орієнтованого на інших, передбачає наявність надзвичайно високих стандартів, встановлених людиною для інших людей, вимогливість до навколишніх, нетерпимість, небажання прощати помилки й недосконалість інших. Високий рівень соціально-приписуваного перфекціонізму передбачає переконаність людини в тому, що інші люди мають надзвичайно високі очікування щодо неї, відповідати яким дуже складно або взагалі неможливо, але відповідати цим стандартам необхідно, щоб заслужити схвалення і прийняття та уникнути негативної оцінки.

Водночас розрізняють дві моделі перфекціонізму: одновимірну й багатовимірну. Одновимірна розглядає перфекціонізм тільки як прагнення встановлювати неадекватно високі стандарти, хоча сучасні дослідники сходяться на думці, що перфекціонізм – це багатовимірний конструкт. За кордоном найбільш відомими є британська (R. Frost) [9] і канадська (Р. Hewitt, G. Flett) моделі перфекціонізму. У британській моделі виокремлюються шість параметрів перфекціонізму: високі особисті стандарти, занепокоєння помилками, сумніви в діях, високі батьківські очікування, прагнення до порядку та організованості. У канадській моделі виокремлюються три параметри перфекціонізму: я-орієнтований перфекціонізм, соціально-приписуваний перфекціонізм і перфекціонізм, орієнтований на інших [5].

У британській та канадській моделях розроблені опитувальники перфекціонізму, які носять однакові назви: Multidimensional Perfectionism Scale (британський опитувальник скорочено називається MPS-F, а канадський – MPS-H). Параметри перфекціонізму, що

виокремлюються в кожній із моделей, повністю відображені в розроблених опитувальниках [7].

Російські вчені також займаються вивченням цієї проблеми. Так, Н. Г. Гаранян запропонувала власний погляд на феномен перфекціонізму. Відповідно до цієї моделі перфекціонізм включає в себе: сприйняття інших людей як таких, котрі ставлять високі очікування (при постійному порівнюванні себе з іншими); завищені претензії та вимоги до себе; завищені стандарти діяльності при орієнтації на полюс «найуспішніші»; селекція інформації про власні невдачі та помилки; поляризоване мислення («все або нічого»). На основі цієї концепції створено та апробовано оригінальний опитувальник перфекціонізму. Представлені моделі та опитувальники зорієнтовані на вивчення перфекціонізму в дорослих. У дослідженні Н. Г. Гаранян розмежовано здоровий і патологічний перфекціонізм. Спільно з А. Б. Холмогоровою, Н. Г. Гаранян було запропоновано типологію патологічного перфекціонізму: нарцисичний та obsесивно-компульсивний [1].

На ранньому етапі свого вивчення перфекціонізм описувався психотерапевтами як однозначно негативне явище. Цілком закономірно постало питання: як відрізнити патологічне прагнення до досконалості від здорового бажання домогтися максимального результату, що лежить в основі багатьох досягнень світової цивілізації? Згодом перфекціонізм почав розумітися як складний феномен, який може набувати і здорової і патологічної форм. Вчені описали «неадаптивне занепокоєння оцінюванням» і «позитивне прагнення до досягнень» (R. Frost, 1993) [10], а також «здоровий» і «нездоровий», «адаптивний» та «неадаптивний», «позитивний» і «негативний», «пасивний» і «активний» типи перфекціонізму (D. Hamachek, K. Adkins, W. Parker, P. Slade, G. Owens, R. Slaney, J. Ashby, J. Trippi). Однак ці розробки також містять низку суперечливих моментів. Вони є вразливими для критики, оскільки тут використовуються моделі та інструменти, первинно розроблені з метою концептуалізації і вимірювання патологічного перфекціонізму, для пояснення та діагностики його здорових проявів. Відтак виокремлення диференціальних критеріїв здорового і патологічного перфекціонізму, як і раніше, залишається актуальним завданням [11].

Отже, **метою** нашої статті виступає висвітлення результатів адаптації англійської методики «Шкала перфекціонізму» Р. Hewitt та G. Flett.

Методи й методики. Україномовний варіант шкали MPS, як і оригінальний, являє собою серію тверджень, ступінь згоди або незгоди з якими дає уявлення про рівень перфекціонізму в респондентів. Структурно у MPS є 3 субшкали, в кожену з яких входить по 15 тверджень. Кожна з трьох шкал відповідає одній зі складових перфекціонізму й вимірює ступінь вираженості цієї складової у досліджуваних осіб.

Високий бал, набраний певним респондентом за субшкалою, призначеною для вимірювання перфекціонізму, орієнтованого на себе, дає змогу скласти уявлення про наявність у досліджуваного надзвичайно високих особистих стандартів, вимог до самого себе.

Високий бал, набраний респондентом за субшкалою, призначеною для вимірювання перфекціонізму, орієнтованого на інших, свідчить про наявність у даної досліджуваної особи надзвичайно високих стандартів, вимог, встановлених для інших людей.

Високий бал, набраний респондентом за субшкалою, призначеною для вимірювання соціально-приписуваного перфекціонізму, свідчить про те, що досліджуваний переконаний у тому, що інші люди мають надзвичайно високі очікування щодо нього, відповідати яким дуже складно або взагалі неможливо, але відповідати цим стандартам необхідно, щоб заслужити схвалення і прийняття та уникнути негативної оцінки.

У єдиному списку тверджень, з яким пропонується ознайомитися респонденту, пункти однієї субшкали не відокремлені від пунктів іншої. Досліджуваному пропонується оцінити ступінь своєї згоди або незгоди із запропонованими висловлюваннями за

семибальною ранговою шкалою, де 1 означає повну незгоду, 7 – повну згоду, а 4 – нейтральне ставлення. Цифра, обрана досліджуваною особою для оцінки ступеня власної згоди чи незгоди із запропонованими варіантами, при підрахунку оцінюється в 1 бал [12].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Адаптацію представленої методики було проведено в декілька етапів. Підготовчий етап передбачав переклад англомовного тесту на українську мову. Переклад був здійснений у двох варіантах філологами із психологічною освітою незалежно один від одного. Це дало змогу отримати не просто правильний граматичний переклад, а й зберегти смисли та підтексти запитань. У результаті було підготовлено два варіанти методики, які були використані в нашому подальшому дослідженні.

Для того, щоб перевірити надійність, валідність і дискримінативність тесту, було підбрано батарею методик згідно з результатами теоретичного аналізу попередніх досліджень. Одні з них пов'язані з феноменом перфекціонізму й мали, за припущенням, показати високі показники кореляційного зв'язку з нашою методикою. До них було віднесено диференціальний тест перфекціонізму О. А. Золотарьової та тест перфекціонізму Н. Г. Гаранян. Натомість інші обрані методики не повинні були демонструвати кореляційного зв'язку з показниками перфекціонізму – це особистісний опитувальник ЕРІ Г. Айзенка та опитувальник емоційної емпатії А. Мехрабіана [3].

Наступним етапом став діагностичний, що передбачав тестування респондентів. Учасникам експерименту було пред'явлено низку зазначених вище методик.

Чисельність експериментальної вибірки склала 50 респондентів. Обсяг групи був обраний з урахуванням коефіцієнта кореляції (при групі з не менш 30-35 осіб коефіцієнти кореляції, вищі за 0,35, є значущими на рівні статистичної значущості $p = 0,05$) [8]. Аналізуючи теоретичні матеріали, ми попередньо дійшли висновку, що статевая належність не має особливого впливу на рівень вираженості перфекціонізму, тому не ділили вибірку на дві частини, залежно від статі досліджуваних осіб. У віковому аспекті у вибірку ввійшли особи віком від 18 до 51 року. Вибірка була сформована випадковим способом. Вікова динаміка мала позитивно вплинути як на валідність, так і на надійність тесту.

Наступним етапом дослідження став підрахунок та аналіз результатів і перевірка основних критеріїв по тесту. По-перше, було здійснено оцінювання та відбір завдань із двох запропонованих перекладів методики. Після проведення кореляційного аналізу для кожного завдання було відбрано ті варіанти, які виявилися найбільш узгодженими із загальним результатом тесту. В результаті ми сформулювали остаточний україномовний варіант методики «Шкала перфекціонізму», що складається із 45 тверджень.

По-друге, здійснено перевірку надійності тесту в цілому. Було враховано надійність за внутрішньою узгодженістю шляхом розщеплення тесту навпіл і визначення коефіцієнта Спірмена-Брауна, обраного нами з огляду на неперервні шкали відповідей. Надійність за внутрішньою узгодженістю забезпечує узгодженість запитань тесту між собою. Це означає, що якщо одна частина тесту вимірює досліджуване нами явище, то й інша частина (частини) тесту, що вимірюють це саме явище, мають бути узгоджені з першою, тобто має існувати істотний кореляційний зв'язок між даними частинами. Визначення такої надійності, зауважимо, не потребує повторного дослідження і забезпечує відсутність впливу запам'ятовування відповідей (як ретестова надійність), не передбачає складання додаткових еквівалентних форм запитань (як надійність паралельних форм), тому є хорошим інструментом для швидкого отримання результатів.

Результатом проведених нами обчислень став показник надійності – коефіцієнт Спірмена-Брауна = 0,6, що свідчить про помірну внутрішню узгодженість частин тесту, тобто всі запитання тесту спрямовані на вимірювання однієї ознаки – перфекціонізму.

Щодо такого показника, як дискримінативність, то тест вважається максимально дискримінативним, коли кожен із досліджуваних відповів по різному – тоді показник дискримінативності = 1. Визначення дискримінативності полягає у визначенні загальної

кількості можливих відношень між парами респондентів, які порівнюються між собою, і їх результати виявляються або рівними, або різними.

Метою тестування зазвичай виступає вимірювання ознаки, яка виражена у кожного досліджуваного різною мірою, тому показником цього може слугувати досягнення нормального розподілу результатів. Для визначення наявності саме такого розподілу ми скористалися показником дискримінативності дельта-Фергюсона, який визначає відношення між показником дискримінативності, отриманим для даного тесту, і максимальним значенням дискримінативності, що може забезпечити даний тест. Результатом наших обчислень став наступний показник: $\delta = 0,97$, що підтверджує високий рівень дискримінативності завдань тесту і тесту в цілому. Оскільки ця методика призначена для визначення рівня перфекціонізму та провідного його виду з урахуванням індивідуальності кожного з респондентів, то отримання високих показників дискримінативності є важливою й бажаною характеристикою тесту як такого, що чутливий до індивідуальних особливостей кожного.

У даному дослідженні також було обчислено конкурентну валідність. Вона оцінюється за рівнем кореляції результатів розробленого тесту з іншими, валідність яких вже доведено. Для виявлення рівня перфекціонізму було обрано таку конкурентну методику, як тест перфекціонізму Н. Г. Гаранян. Ми передбачали, що особам з високим рівнем перфекціонізму за першою методикою буде характерний високий рівень перфекціонізму і за «Шкалою перфекціонізму» Р. Hewitt і G. Flett. У результаті ми отримали наступні показники: 0,47 ($p = 0,01$) – показник кореляції між рівнем перфекціонізму за тестом «Шкала перфекціонізму» Р. Hewitt і G. Flett та рівнем перфекціонізму за тестом Н. Г. Гаранян.

Отже, можна зробити висновок, що респондентам із високим рівнем перфекціонізму за тестом «Шкала перфекціонізму» Р. Hewitt і G. Flett також характерний і високий показник рівня перфекціонізму за тестом Н. Г. Гаранян, при цьому зв'язок між обома показниками – помірний.

Ще однією конкурентною методикою у визначенні валідності є особистісний опитувальник ЕРІ Г. Айзенка, а також опитувальник емоційної емпатії А. Мехрабіана. Оскільки у жодному з раніше проведених досліджень будь-які дані про існування зв'язку між рівнем перфекціонізму та типом темпераменту, або рівнем перфекціонізму та рівнем емоційної емпатії особистості відсутні, ми припустили, що тест «Шкала перфекціонізму» не повинен корелювати із зазначеним тестом на виявлення типу темпераменту.

Результати проведеного емпіричного дослідження:

- Показник кореляції екстраверсії та рівня перфекціонізму = - 0,016 (зв'язок не є статистично значущим);
- Показник кореляції нейротизму та рівня перфекціонізму = - 0,023 (зв'язок не є статистично значущим);
- Показник кореляції та рівня емоційної емпатії = - 0,028 (зв'язок не є статистично значущим).

Оскільки, як ми й передбачали, опитувальник для визначення темпераменту за Г. Айзенком та опитувальник емоційної емпатії А. Мехрабіана не призначені для виявлення перфекціонізму і діагностують особливості нервової системи та емоційної сфери особистості, то показники даної методики не корелюють з отриманими показниками методики «Шкала перфекціонізму» [10].

Висновки і перспективи подальших досліджень. В українській психологічній науці все ще існує проблема з надійним, валідним і дискримінативним психодіагностичним інструментарієм, тому нами був адаптований тест на дослідження рівня перфекціонізму, який дає змогу визначити наявність в того чи іншого респондента рис даного психологічного феномену, а також відповідний рівень його вираженості та його тип.

При математичній обробці результатів україномовний варіант продемонстрував хороші показники за дискримінативністю завдань тесту та тесту в цілому, що свідчить про чутливість тесту до індивідуальних особливостей кожного. Також було отримано помірні показники надійності тесту за внутрішньою узгодженістю і задовільні оцінки за конкурентною валідністю тесту. Це дає змогу говорити про належну його ефективність.

У ході дослідження підтвердилися гіпотези конкурентної валідності стосовно помірної кореляції між показниками рівня перфекціонізму за тестом «Шкала перфекціонізму» Р. Hewitt і G. Flett та показниками рівня перфекціонізму за тестом Н. Г. Гаранян. Було також підтверджено відсутність статистично значущої кореляції між показниками рівня перфекціонізму та показниками за особистісним опитувальником ЕРІ Г. Айзенка й опитувальника емоційної емпатії А. Мехрабіана.

Таким чином, розроблений україномовний варіант методики «Multidimensional Perfectionism Scale» канадських вчених Р. Hewitt & G. Flett є надійним і валідним, виявляє рівень та характер співвідношення основних складових перфекціонізму в респондентів і може бути використаний практичними психологами у процесі психологічного консультування та психокорекції, психологічного супроводу професійної та учбової діяльності, а також для подальшого дослідження феномену перфекціонізму.

1. Гаранян Н. Г. Перфекционизм и враждебность как личностные факторы депрессивных и тревожных расстройств: дис. докт. псих. наук: спец. 19.00.04 «Медицинская психология» / Н. Г. Гаранян. – Москва, 2010. – 419 с.

2. Карпенко З. С. Перфекціонізм у структурі мотивації професійної діяльності особистості / З. С. Карпенко // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Філософські і психологічні науки. – 2004. – Вип. 6. – С. 131–134.

3. Золотарева А. А. Дифференциальная диагностика перфекционизма / А. А. Золотарева // Психологический журнал. – 2013. – Вип. 2. – С. 117–128.

4. Antony M. Dimensions of perfectionism across the anxiety disorders / M. Antony, C. Purdon, V. Huta, R. Swinson. // *Behav. Research and Therapy*. – 1998. – № 10. – Т. 36. – P. 1143–1154.

5. Blatt S. Impact of perfectionism and need for approval on the brief treatment of depression / S. Blatt, D. Quinlan, P. Pilkonis // *J. Consult and Clin Psychol.* – 1995. – № 1. – Т. 36. – P. 125–138.

6. Burns D. The Perfectionist's script for self-defeat / D. Burns // *Psychology today*. – 1980. – № 11. – P. 34–52.

7. Blankstein K. Evaluative concerns, self-critical, and personal standards perfectionism: a structural equation modeling strategy / K. Blankstein, D. Dunkley // *Perfectionism: Theory, research and treatment*. – 2002. – P. 285–317.

8. Flett G. Components of perfectionism and procrastination in college students / G. Flett, K. Blankstein, P. Hewitt, S. Koledin // *Social Behavior and Personality*. – 1992. – № 20. – P. 85–94.

9. Frost R. A comparison of two measures of perfectionism / [R. Frost, R. Heinberg, C. Holt та ін.] // *Pers. Individ. Differences*. – 1993. – № 14. – P. 119–121.

10. Frost R. The dimensions of perfectionism / R. Frost, P. Marten, C. Lahart, R. Rosenblate. // *Journ of Cognitive Therapy and Research*. – 1990. – № 19. – P. 449–468.

11. Hamachek D. Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism / D. Hamachek // *Psychology*. – 1978. – № 15. – P. 27–33.

12. Hewitt P. Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology / P. Hewitt, G. Flett // *Journ of Personality and Social Psychology*. – 1991. – № 3. – Т. 60. – P. 456–470.

13. Missildine W. Perfectionism – if you must strive to «do better» / W. Missildine. // N.-Y. : Pocket Books. – 1963. – P. 75–90.

REFERENCES

1. Garanyan, N. G. (2001). Perfekcyonyzm, depressyya y trevoga [Perfectionism, depression, anxiety]. *Moskovskiy psixoterapevticheskiy journal* [Moscow psychotherapy journal], 4, 18–48 (rus).

2. Karpenko, Z. S. (2004). Perfekcionizm u strukturi motyvaciyi profesijnoyi diyalnosti osobystosti [Perfectionism in the structure of professional motivation of the individual]. *Visnyk Prykarpatskogo universytetu. Seriya: Filozofski i psixologichni nauky* [Bulletin of the Precarpathian University. Series: Philosophical and psychological sciences], 6, 131–134, (ukr).

3. Zolotareva, A. A. (2013). Differentsialnaya diagnostika perfektsionizma [Differential diagnosis perfectionism]. *Psihologicheskij zhurnal* [Psychological journal], 2, 117–128, (rus).

4. Antony, M., Purdon, C., Huta, V., Swinson, R. (1998). Dimensions of perfectionism across the anxiety disorders. *Behav. Research and Therapy*, 10, 1143–1154.

5. Blatt, S., Quinlan, D., Pilkonis, P. (1995). Impact of perfectionism and need for approval on the brief treatment of depression. *J. Consult and Clin Psychol*, 1, 125-138.
6. Burns, D. (1980). The Perfectionist's script for self-defeat. *Psychology today*, 11, 34-52.
7. Blankstein, K., Dunkley, D. (2002) Evaluative concerns, self-critical, and personal standards perfectionism: a structural equation modeling strategy. *Perfectionism: Theory, research and treatment*. Washington: Amer. Psychol. Assoc., 285-317.
8. Flett, G., Blankstein, K., Hewitt, P., Koledin, S. (1992). Components of perfectionism and procrastination in college students. *Social Behavior and Personality*, 20, 85-94.
9. Frost, R., Heinberg, R., Holt, C., Mattia, J., Neubauer, A. A (1993). Comparison of two measures of perfectionism. *Pers. Individ. Differences*, 14, 119-121.
10. Frost, R., Marten, P., Lahart, C., Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 19, 449-468.
11. Hamachek, D. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
12. Hewitt, P., Flett, G. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 456-470.
13. Missildine, W. (1963). Perfectionism – if you must strive to «do better». *Pocket Books*, 75-90.

Tetiana Tseliuk

MULTIDIMENSIONAL PERFECTIONISM SCALE G. FLETT & P. HEWITT: THE PROCESS AND THE RESULTS OF ADAPTATION

The article reviews the scientific sources, which showed the basic theoretical ideas about perfectionism in foreign psychology starting with the first theoretical work of M. Hollender and W. Missildine, and whining the modern researches of the described phenomenon. It was reviewed the two main models of perfectionism: one-dimensional and multidimensional (American, Canadian and British versions). The focus is on the Canadian model of perfectionism, G. Flett, P. Hewitt, in which perfectionism takes three different forms: focused on themselves (self-oriented perfectionism), focused on the other (socially oriented perfectionism) on the projection environment itself (socially pre-scripted perfectionism). We consider the views of perfectionism Ukrainian and Russian psychologists. In this paper, we described the history of creating the original version of the test "Multidimensional Perfectionism Scale". The process and results of the adaptation of the Ukrainian-language version of the test are presented (implementation of adapted translation, sample formation, testing of respondents, processing of the received data, the basic psychodiagnostic criteria of the method (reliability, validity, discriminativeness) are checked. with the help of specialized software for psychological research, are presented. There are also forecasts for future research in this area.

Keywords: perfectionism, adaptation, validity, reliability, psychodiagnostics.

УДК 159.923.2-053.4

doi: 10.15330/ps.8.1.156-163

Годонюк Вероніка

Київський національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
godoniuk89@ukr.net

**ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ САМОСТВЕРДЖЕННЯ ТА ЇХ
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ САМООЦІНКОЮ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті здійснено аналіз самоствердження дитини дошкільного віку, наведено дані порівняльного емпіричного дослідження стратегій самоствердження дітей молодшого і старшого дошкільного віку на основі авторської методики «Моя стратегія самоствердження», методу спостереження і математичної обробки даних; здійснено аналіз показників самооцінки дошкільників за методикою А. В. Захарова, простежено взаємозв'язок між стратегіями самоствердження та самооцінкою досліджуваних дітей. Саме в період дошкільного дитинства, коли починає формуватися внутрішнє «Я» дитини, дуже важливо дослідити особливості вибору нею тієї чи іншої стратегії самоствердження з метою подальшої корекції її деструктивних проявів у поведінці та сприяння гармонійному розвитку її особистості в цілому. Аналіз результатів проведеного емпіричного дослідження засвідчив, що між молодшими і старшими дошкільниками не існує значущих відмінностей у прояві тих чи інших стратегій самоствердження – інертної, конструктивної, деструктивно-домінантної чи деструктивно-адаптаційної. Водночас було встановлено, що конструктивній стратегії самоствердження відповідає адекватна самооцінка дитини, деструктивно-домінантній – завищена, інертній стратегії – занижена самооцінка, а деструктивно-домінантній стратегії – сильно занижена самооцінка. Вчасне